

บทที่ 5

บทสรุป

การสมาคมของสตรีไทยในสมัยจารีตนั้น สตรีชั้นสูงถูกจำกัดบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างเพศเพราะมีหน้าที่ต้องแต่งงานกับชนชั้นเดียวกันเพื่อเป็นการรักษาอำนาจทางสังคมของกลุ่มไว้ ดังนั้นชนชั้นสูงจึงจำกัดบทบาทการเข้าสมาคมของสตรีเพราะเกรงว่าการสมาคมกับคนต่างเพศจะทำให้สตรีเกิดความสัมพันธ์กับคนต่างชนชั้น ในขณะที่สตรีสามัญชน ซึ่งได้แก่สตรีชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง มีโอกาสในการสมาคมระหว่างเพศได้มากกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมที่มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานร่วมกัน เช่น การทำนา ทำไร่ รวมไปถึงการค้าขาย ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายมีโอกาสในการคบหากันได้อย่างเปิดเผยมากกว่า

ในปลายสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การค้าและการเผยแพร่คริสต์ศาสนาทำให้ชาวตะวันตกเดินทางสู่สังคมไทยมากขึ้น และได้นำเอาวัฒนธรรมการเข้าสมาคมของสตรีเข้ามาเผยแพร่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมในชาติที่เจริญแล้ว ทำให้ชนชั้นนำสยามบางคนยอมรับแนวคิดดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มสนับสนุนให้สตรีได้รับการอบรมฝึกหัดมารยาทแบบตะวันตกในการต้อนรับแขกเมืองและได้เชิญมิชชันนารีให้มาสอนมารยาทการสมาคมให้กับสตรีในวัง และเริ่มอนุญาตให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมออกงานสมาคมรับแขกในงานพระราชพิธี แต่อย่างไรก็ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมในช่วงระยะเวลาดังกล่าว มีเพียงคนชั้นสูงเพียงสองถึงสามคนเท่านั้นที่ให้ความสนใจในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและมีงานพระราชพิธีเพียงไม่กี่ครั้งที่สตรีชั้นสูงได้ออกมามีส่วนร่วมในการต้อนรับแขกเมือง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงระยะเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมกับอารยประเทศ ทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง การขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้า การหลั่งไหลเข้ามาของสินค้าอุปโภคบริโภคแบบตะวันตก และการเกิดรูปแบบการใช้ชีวิตแบบสังคมเมือง ทั้งนี้รวมถึงความเจริญในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายหลังจากการเสด็จประพาสยุโรปและอาณาานิคมของชาติตะวันตกในเอเชียของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้มีพระราชวงศ์จากต่างประเทศเสด็จรวมถึงตัวแทนจากชาติตะวันตกเดินทางมาเยือนมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคาดหวัง

ให้สตรีในราชสำนักแสดงบทบาทร่วมในการต้อนรับแขกเมืองเช่นเดียวกับสตรีชั้นสูงในราชสำนักยุโรปได้ปฏิบัติ เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงสัญลักษณ์ความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม ซึ่งในระยะแรกนั้นมีสตรีชั้นสูงเพียงไม่กี่ท่านที่มีความรู้เพียงพอในการต้อนรับแขกเมืองตามแบบมารยาทสังคมตะวันตก ดังนั้นจึงได้มีพระบรมราชโองการให้คณะครูและนักเรียนจากโรงเรียนสตรีที่สอนโดยมิชชันนารีเข้าร่วมงานพระราชพิธีเพื่อช่วยต้อนรับแขกเมืองชาวต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะในโรงเรียนสตรีที่สอนโดยมิชชันนารีนั้นได้ฝึกหัดเด็กหญิงให้เรียนรู้มารยาทสังคมแบบตะวันตก ดังนั้นจึงเกิดความนิยมในหมู่สตรีชั้นสูงในการเรียนภาษาอังกฤษและมารยาทสังคมแบบตะวันตกเพื่อใช้ในการต้อนรับแขกเมือง แต่อย่างไรก็ตามสตรีชั้นสูงก็มิได้มีบทบาทในการเข้าร่วมงานพระราชพิธีในการต้อนรับแขกเมืองโดยตรง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากสตรีชั้นสูงยังคงได้รับการอบรมและมีค่านิยมตามแบบสมัยจารีต

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การก่อตัวของแนวคิด“การเข้าสมาคม”ของสตรีได้ขยายสู่สังคมในวงกว้างและแนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าที่ทรงต้องการสนับสนุนบทบาทในการสมาคมของสตรีในฐานะส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมแห่งความรุ่งเรืองของชาติ ดังนั้นทรงเป็นผู้นำและสนับสนุนบทบาทการสมาคมของสตรีโดยทรงสนับสนุนให้สตรีชั้นสูงมีบทบาทในการต้อนรับแขกในงานพระราชพิธีและงานพระราชทานเลี้ยง รวมถึงงานสังคมต่างๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำเจ้านายสตรีเข้าร่วมงานด้วยเสมอ เพราะมีพระราชประสงค์ให้แนวคิดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการปฏิบัติต่อสตรีในสังคมไทยทุกชนชั้น ซึ่งแนวคิดนี้ได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ที่มีการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสังคมเมือง ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินชีวิตและกิจกรรมการพักผ่อนคล้ายกับสังคมตะวันตก เช่น การตกแต่งบ้านเรือนตามแบบตะวันตก การชมภาพยนตร์ การรับประทานอาหารในภัตตาคาร การเล่นกีฬาในสโตนคลับ เป็นต้น แนวความคิดเรื่อง“การเข้าสมาคม”ได้รับการตอบรับจากปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ รวมถึงคนชั้นกลางที่รับแนวคิดการเข้าสมาคมนำไปปฏิบัติตามในฐานะส่วนหนึ่งของการแสดงภาพวิถีการดำเนินชีวิตที่ทันสมัย และแสดงสถานภาพทางชนชั้นของกลุ่มคนชั้นกลางในสังคมไทยที่เติบโตขึ้นช่วงระยะเวลาดังกล่าว อีกทั้ง“การเข้าสมาคม”ยังเป็นช่องทางหนึ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนชั้นกลางและคนชั้นสูงในการรักษาอำนาจความเป็นกลุ่มผู้นำทางชนชั้นในสังคมไทยอีกด้วย

การรับแนวความคิดเรื่อง“การเข้าสมาคม”ส่งผลกระทบต่อสตรีที่ถูกคาดหวังให้มีบทบาทในการเข้าร่วมงานสมาคมและต้อนรับแขก ดังนั้นสตรีจึงต้องมีความรอบรู้เพื่อสนทนากับแขกที่มาเยือน ทั้งนี้รวมถึงความรู้ในด้านภาษาอังกฤษ การตกแต่งและประยชน์ใช้สอยของ

เครื่องเรือนแบบตะวันตก ทั้งนี้รวมถึงการแต่งกายแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการทำกิจกรรมในสังคม จะเห็นได้ว่าแนวความคิดเรื่อง“การเข้าสมาคม”ได้ทำให้สตรีได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้นและวิชาการสมาคมก็เป็นส่วนหนึ่งของที่โรงเรียนสตรีให้ความสำคัญและฝึกหัดสตรีให้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้เมื่อสังคมเปิดโอกาสให้มีการสมาคมระหว่างหญิงชายได้มากขึ้น จึงนำไปสู่โอกาสในการขยายการศึกษาในรูปแบบสหศึกษา ซึ่งทำให้สตรีชั้นล่างได้รับโอกาสในการเรียนระดับพื้นฐาน และสตรีชั้นสูงได้มีโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา สตรีบางคนเริ่มเรียกร้องสิทธิในการเลือกคู่ครองด้วยตนเองและปฏิเสธการแต่งงานแบบคลุมถุงชนที่ผู้ใหญ่จัดหาให้ ทำให้ความนิยมในการแต่งงานแบบคลุมถุงชนเริ่มหมดลงไป ทั้งนี้เพราะสังคมเปิดโอกาสให้หญิงและชายมีการสมาคมร่วมกัน ทำให้ผู้หญิงสามารถเลือกที่จะคบหาทำความรู้จักกับผู้ชายก่อนที่จะตัดสินใจตอบรับหรือปฏิเสธการแต่งงานได้ ในขณะที่เดียวกันรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ได้รับอิทธิพลตามแบบสังคมตะวันตกก็ทำให้สตรีบางคนมีพฤติกรรมแตกต่างไปจากการดำเนินชีวิตตามแบบค่านิยมในสมัยจารีต นอกจากนี้สตรีชั้นล่างก็ใช้โอกาสในการสมาคมสร้างความสัมพันธ์กับคนชั้นสูงและคนชั้นกลางด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดเรื่อง“การเข้าสมาคม”ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย อนึ่ง กระแสสังคมที่เกิดขึ้นใหม่นี้ยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม กล่าวคือ “การเข้าสมาคม” ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเลี้ยงสังสรรค์ตามบ้าน การไปงานแต่งงาน หรือการไปชมภาพยนตร์ ได้กลายเป็นพื้นที่ที่ทำให้ชายและหญิงได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันได้มากยิ่งขึ้นกว่าในสังคมจารีต นอกจากนี้จะเปิดพื้นที่การปะทะสังสรรค์กันระหว่างชายและหญิงแล้ว “การเข้าสมาคม”ยังเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มชนชั้นในสังคม ที่ค่อนข้างจะแยกกลุ่มพบปะสมาคมกันอย่างชัดเจนในสังคมแบบจารีต โดยเกิดพื้นที่ที่จะให้คนต่างชนชั้นได้มาพบปะสังสรรค์กัน และกลายเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมไม่ว่าจะเป็นของชายหรือหญิง ฉะนั้นอาจสรุปได้ว่า “การเข้าสมาคม” เป็นทั้งพื้นที่แห่งการพักผ่อนหาความบันเทิงและเป็นพื้นที่แห่งผลประโยชน์แห่งการเลื่อนฐานะทางสังคมอีกด้วย